

‘Alles lijkt zo overbodig, zo zinloos, zo onbenullig zelfs...’

William Gerhardie wordt als zoon van een Britse industrieel geboren in Sint-Petersburg (1895), is daar ooggetuige van de revolutie en de bolsjewistische staatsgreep (februari en oktober 1917) en maakt in de daaropvolgende burgeroorlog deel uit van de geallieerde interventiemacht die de Witte legers assisteert in hun strijd tegen de Rode (1918-1920). Op de terugweg naar Oxford besluit hij er een boek over te schrijven. Het wordt *Futility* (1922), dat nu voor het eerst in Nederland verschijnt onder de titel *IJdelheid*.

Gerhardies eigen belevenissen in het roerige Rusland vormen de achtergrond van een verhaal over de familie Boersanov. Gerhardie speelt hier de rol van verteller, vriend van de familie en *would be*-verloofde van een van de dochters. De drie zusjes Boersanov lummen en leuteren in de salon of gaan uit dansen met legerofficieren. Vaders enige interesse is de goudmijn die hij exploiteert en die nu door de oorlog gevaar loopt. De volwasse-

William Gerhardie

nen gaan diverse knipperlichtrelaties aan. De gouvernante doet geregeld dezelfde intieme ontboezeming voor wie het maar horen wil. Terwijl het ware leven letterlijk onder hun ramen voorbijtrekt, doen de Boersanovs niets anders dan wachten – op een ontknoping, een openbaring over waar het leven toe dient. ‘Alles lijkt zo overbodig, zo zinloos, zo onbenullig zelfs... Er moet toch ergens een groter patroon zijn...’

Het boek wemelt van de verwijzingen naar Tsjechovs *Drie Zusters*. In het eerste hoofdstuk al gaat

het gezelschap naar een theatervoorstelling. Na afloop luidt de verzuchting: ‘Wat een mensen... Ze weten niet eens wat ze willen. Ze doen niets anders dan praten... Ze schreeuwen om hogere doelen, maar ze weten niet eens wat dat zijn.’ Vervolgens zien we de Boersanovs exact hetzelfde doen. Gerhardie lijkt bezig te zijn geweest met vingeroefeningen voor zijn biografie van Tsjechov, die een jaar later zal verschijnen. Maar vanwege het thema, eindeloos wachten op niets, is *Futility* ook wel vergelijken met Samuel Becketts *Wachten op Godot*. Het heeft inderdaad wel iets weg van een absurdistisch toneelstuk.

Gerhardie schrijft pittige dialogen en is af en toe grappig, maar vliegt soms ook uit de bocht met racistische uitspraken over joden en Aziaten. De vertalers zullen hiermee geworsteld hebben; ze hadden er best een (na)woordje aan mogen wijden. Overigens is de vertaling, van Harm Damsma en Niek Miedema, perfect. Gerhardies levendige verslag van de Russische burgeroorlog heeft ineens een actu-

eel tintje gekregen, waarbij het leeghoofdige gedoe van de familie Boersanov des te meer wringt.

Futility dekt de lading net iets beter dan *IJdelheid*. Er gebeurt heel veel in deze roman, maar in de houding van de Boersanovs verandert niets. Zij blijven bordkartonnen personages in iets dat het midden houdt tussen een klucht en een tragedie. De schrijver heeft dit precies zo bedoeld. Het is een boodschap die elders wel eens kernachtiger en indringender is verwoord, om te beginnen in *Prediker*: ‘Alles is ijdelheid en najagen van wind, lucht en leegte.’

MARGREET SCHREVEL

William Gerhardie: *IJdelheid*.

Een roman over Russische aangelegenheden. Vertaling Harm Damsma en Niek Miedema. Van Maaskant Haun, € 20,99